

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.О.ДЕКАНА ФСП

Яна ЦИМБАЛЕНКО

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« 28 » вересня 2020 р.

УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА БІОГРАФІСТИКА

назва навчальної дисципліни)

(шифр за ОНП (2020) В 2)

ПРОГРАМА навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти

третій (освітньо-науковий) рівень

(назва освітньо ступеня)

спеціальністю

032 Історія та археологія

(шифр і назва)

Освітня програма

Історія

(назва)

Ухвалено методичною комісією
факультету соціології та права
(назва факультету, інституту)

Протокол № 1 від 28 вересня 2020р.

Голова методичної комісії

Костянтин ПОПОВ

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« 28 » вересня 2020 р.

Київ - 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

проф. каф. історії, проф., д.і.н. Тарнавський Ігор Станіславович

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

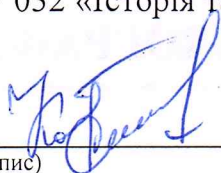
Програму затверджено на засіданні кафедри Історії

(повна назва кафедри)

Протокол від "10" вересня 2020 року № 2

Завідувач кафедри історії

(голова НМКУ 032 «Історія та археологія», гарант ОНП доктора філософії «Історія»)

(підпис)

(Світлана КОСТИЛЄВА)

(ініціали, прізвище)

"10" вересня 2020 року

Програму ухвалено на засіданні НМКУ 032 «Історія та археологія»
(протокол №2 від 10.09.2020р.)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни Українська історична біографістика

складена відповідно до освітньої програми (ОНП-2020) «Історія»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(рівень вищої освіти)

спеціальності 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна належить до циклу *професійної підготовки* навчальних дисциплін - *для здобуття універсальних компетентностей дослідника*

Статус навчальної дисципліни вибіркова

Обсяг навчальної дисципліни 3,5 (105год) кредитів ЄКТС.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна (кредитний модуль) викладається в 4-му семестрі 2-го курсу навчання з освітньо-наукової програми «Історія» (2020) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня «доктор філософії»

В структурно-логічній схемі програми підготовки фахівця:

- навчальну дисципліну (кредитний модуль) **забезпечують** наступні дисципліни та кредитні модулі першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти: «Історією України», «Всесвітньою історією», «Краєзнавством», «Історичною генеалогією», «Геральдикой», «Мемуаристикою», «Іконографією», «Бібліографією», «Книгознавством», «Палеографією», «Сфрагістикой», «Просопографією» .

навчальна дисципліна (кредитний модуль) **забезпечує** формування наукового світогляду студентів з освітньо-наукової програми «Історія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, та є базовою основою для підготовки розділів дисертаційної роботи. Вивчення цього курсу важливе для гуманітарної освіти, особливо зі спеціальності «Історія та археологія». Вона допомагає набутти системні знання, зрозуміти багато історичних процесів та історичних постатей минулого й сучасності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. *Мета навчальної дисципліни є:*

- ознайомлення аспірантів із сучасним станом вивчення феномену біографії в культурі та соціальному бутті, а також із проблематикою біографічного підходу в сучасному гуманітарному знанні; на основі сучасних досягнень української та зарубіжної історіографії через біографію, як історико-культурологічне явище,

сформувати у здобувачів розуміння сутності історичних процесів, сприяти формуванню їхньої історичної свідомості. На основі цих знань вони мають набути низку **компетентностей** (здатностей):

ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень, системного наукового мислення на основі загального культурного кругозору та фахових компетентностей історика-дослідника
ЗК 3	Здатність проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей, синтезувати теоретичні знання (концепції) з результатами власних досліджень.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 6	Здатність дотримуватись морально-етичних правил поведінки, етики досліджень, характерних для учасників академічного середовища, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях
ЗК 9	Здатність до саморозвитку та самовдосконалення
ФК 1	Здатність самостійно організовувати науково-дослідницьку діяльність, генерувати нові ідеї та аналітичні підходи при створенні власних дослідницьких програм і проєктів, використовуючи сучасні теорії, методи та інформаційно-комунікаційні технології
ФК 3	Здатність до критично-оцінювального ставлення до історичної спадщини попередніх поколінь дослідників, їх досвіду, а також результатів сучасних досліджень, виявлення й аргументованої критики фальсифікованих і псевдонаукових розробок за спеціальністю історія та археологія
ФК 4	Здатність до критично-оцінювального ставлення до різних типів історичних джерел, активного використання їх у власних наукових працях
ФК 6	Здатність забезпечувати високий рівень якості власних наукових та науково-методичних праць
ФК 7	Здатність визначати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати перспективні наукові проблеми в рамках спеціальності історія та археологія й пропонувати шляхи їх вирішення
<p>На основі отриманих знань аспіранти набувають здатність:</p> <ul style="list-style-type: none"> - робити висновки і узагальнення, застосовувати історичний досвід для розуміння та визначення ролі й місця особистості в історії; - проводити наукові диспути і дискусії, аргументовано відстоювати власну позицію 	

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни¹.

¹ Завдання вивчення навчальної дисципліни подаються у вигляді системи знань та умінь із зазначенням певного рівня їх сформованості (Рекомендується використовувати таксономію Б. Блюма), що дозволяє визначити необхідний рівень оволодіння навчальним матеріалом та

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набудуть таких загальних **програмних результатів навчання**:

ПРН 2	Уміти на основі знань шукати й верифікувати різнотипні джерела, формувати з них джерельну базу достатню для вирішення конкретних дослідницьких завдань
ПРН 3	Знати й уміти використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології у практиці наукового дослідження та в освітньо-педагогічній діяльності
ПРН 9	Знати основи етики досліджень та принципів академічної доброчесності в науковій і освітній (педагогічній) діяльності й уміти їх дотримуватися
ПРН 10	Уміння презентувати результати дослідження у фаховому середовищі та для широкого загалу
ПРН 12	Уміти на основі знань завершити оригінальне наукове дослідження у формі структурованої дисертаційної роботи, забезпеченої необхідним науковим апаратом

В результаті вивчення дисципліни аспіранти:

а) зможуть дізнатися про:

- сучасні методологічні підходи щодо вивчення історичної біографії;
- категоріальний апарат та поняттєву мову української історичної біографістики;
- сутність і основні напрямки «біографічного підходу» в сучасному гуманітарному знанні в цілому та в історичній науці зокрема;
- особливості формування історіографічних біографічних традицій в українській та зарубіжній науці;
- основні теоретичні проблеми сучасної української історичної біографістики;
- основні види біографічних джерел;
- основні методи біографічних досліджень.

б) навчатися:

- здійснювати аналіз (структурний, текстуальний, тематичний тощо) біографічних текстів;
- використовувати біографічний підхід та сукупність конкретних біографічних методів у науковому дослідженні;
- самостійно визначати евристичні можливості та пізнавальні обмеження біографічного підходу, доцільність його використання, коректно поєднувати його з іншими методами наукового дослідження;
- самостійно проводити біографічні дослідження, використовувати техніку та методіку «біографічного інтерв'ю», враховувати етичні та правові норми біографування;
- застосовувати біографічні джерела під час дослідження суспільних процесів;
- відтворювати історичне життя за допомогою біографічного матеріалу;

розробити засоби діагностики навчальних досягнень студентів. Узагальнені знання і уміння, що зазначені в освітній програмі надаються з відповідними кодами

- усвідомлювати роль і місце історичної особи в світовому розвитку людської цивілізації;
- самостійно узагальнювати й аналізувати знання з української історичної біографістики, здобуті в ході засвоєння дисципліни, пов'язувати їх із знаннями з інших навчальних дисциплін;

в) отримують досвід з:

- набуття теоретичних знань про основні методи історичної біографістики;
- аналізування проблемних й дискусійних питань з курсу української історичної біографістики, формулювати власні оцінки та версії.

2. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Теорія та методологія біографістики. Біографістика в країнах Західної Європи та Азії

Тема 1.1. Біографістика як галузь історичної науки: методологічні основи.

Біографічні джерела. Історія та класифікація біографічних джерел. Біографія як вид літературної та наукової творчості.

Біографія як вторинне історичне джерело та історіографічне явище. Типологія біографічного жанру. Теоретики біографістики. Становлення і розвиток наукової історичної біографії у ХХ ст.

Сучасні методи біографічних досліджень. Просопографія. Історична біографістика і зв'язок її з іншими науками.

Тема 1.2. Історія та історіографія біографічного жанру в Західній Європі. Історична біографістика на Сході..

Біографічна традиція в історико-культурному контексті античної Європи. Біографічні життєписи грецьких античних авторів. Фулідід. Біографічні твори Давнього Риму. Плутарх і Тацит.

Середньовічні жанри біографістики. Агіографія. Житійна література як біографічний жанр. Офіційні біографічні історичні праці Ейнгарда та Джеффри Монмаутського.

Гуманістична ідеологія Ренесансу та розвиток біографічного писання. Італійське відродження. Джорджо Вазарі «Життєписи найбільш знаменитих живописців, скульпторів та зодчих». Зародження професійної біографії. Відродження жанру психологічного життєпису в поезії, літературі та драматургії Ренесансу.

Розвиток біографістики в Новий час. Томас Мор «Життя Ричарда III», Френсіс Бекон «Генріх VII». Перехід до критичного ставлення до біографічних джерел і наукового аналізу. Поширення автобіографічного жанру в часи Просвітництва. «Сповідь» Руссо. Самюель Джонсона.

Зародження та розвиток теорії й практики біографістики у європейських країнах ХІХ - початку ХХ ст. Художні формами біографістики – біографічний

роман, есе, оповідання, науково-художній жанр. Джеймс Стенфілда. Томас Карлейль. Шарль Сент-Бев та його «біографічний метод». Зародженням наукових історичних методів біографічного дослідження. «Загальний лексикон» К. Йохера. Словник видатних письменників Дж. Гамбергера.

XX ст. та «нова біографія» в Західній Європі: художні, психологічні, історичні та філософські аспекти. Вплив психологічних концепцій Фрейда на розвиток біографістики. «Спогади дитинства Леонардо да Вінчі». Сатиричний напрям у біографістиці. Л. Стречі. Дискусія на початку XX ст. у літературній критиці про основні риси «сучасної біографії». Розквіт науково-популярної та масової біографії. Георг Міш та його «Історія автобіографії». Герольд Ніколсон. Андре Моруа «Типи біографій». Методологічні основи біографічного жанру в літературі Ірвінга Стоуна. Сучасний стан історичної біографістики Західної Європи.

Історична біографістика на Сході. Біографічна традиція на Сході від зародження історичних знань до Середньовіччя. Біографічні писання у Давньому Єгипті. Біографічна традиція у Давньому Китаї. Сима Цянь та його праця «Історичні записки». Поєднання міфології та історичних знань у біографічних творах Давнього Дворіччя. Китайські біографічні твори Середньовіччя. Арабські та середньоазійські біографічні твори. Біографічна традиція Індії.

Розвиток біографічних жанрів у країнах Сходу в Новий час. Історична біографістика країн Сходу у XX – на початку XXI ст. Вплив політичних процесів на розвиток біографістики в Китаї та Індії.

Розділ 2. Біографічні дослідження в Російській імперії та СРСР.

Тема 2.1. Витоки біографістики як історико-біографічного напрямку в Росії наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Витоки біографістики як історико-біографічного напрямку в історичному дослідженні наприкінці XVIII ст. Основні напрями розвитку біографістики: біографічний портрет, словниково-біографічна діяльність, художня біографія. Внесок В.М. Татищева та М.М. Карамзіна у розвиток історичної біографістики. Словникова біографія та діяльність М.І. Новикова.

Внесок С.М. Соловйова, М.І. Костомарова, В.Й. Ключевського у розвиток біографістики XIX ст. «Російський біографічний словник». Серія «Жизнь замечательных людей» Ф.Ф. Павленкова

Тема 2.2. Розвиток теоретико-методологічних основ історико-біографічних досліджень у СРСР.

Розвиток теорії радянської біографії у 20 - 50-ті роки XX ст.: історико-літературознавчий аспект. Біографічні праці Є.В. Тарле, О.Є. Преснякова, С.Ф. Платонова. Внесок Г.О. Винокура у розвиток теорії біографістики 1930 – 1950 років. Ідеологізація історичної біографістики. «Жизнь замечательных людей», відроджена М. Горьким. Науково-біографічна серія Академії наук СРСР.

Теоретичні питання наукової та історичної біографії у дискусіях радянських істориків та істориків науки в 60 – 70-х роках XX ст. Активізація уваги до біографіки.

Проблеми теорії біографічних досліджень у 80 - 90-х роках ХХ ст.: культурологічні та філософські аспекти. Методологічні проблеми біографістики. Біографічні праці 2000 років. Сучасний стан розвитку історичної біографістики в Російській Федерації.

Розділ 3. Розвиток історико-біографічних досліджень в Україні

Тема 3.1. Історичні види біографії в українських землях від Середньовіччя до ХІХ ст.

Поширення писемності в українських землях та біографічний жанр. Літописи як біографічні джерела. Князівська агіографія. Біографічна оповідь та біографічний портрет у літописах. «Києво-Печерський патерик».

Розвиток біографічного писання у козацькі часи. «Український хронограф». «Хроніка з літописців стародавніх» Феодосія Сафоновича. Касіян Сакович «Вірш на жалосний погреб значного рицера Петра Конашевича Сагайдачного». «Щоденники» козацької старшини як автобіографічний жанр

Тема 3.2. Зародження історико-біографічних досліджень та їх розвиток в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.

Поява біографічних досліджень в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст. Микола Маркович та його «О первых гетманах малороссийских». Михайло Максимович. Діяльність Тимчасової комісії для розгляду стародавніх актів. «Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей» М.І.Костомарова. Художня біографії Пантелеймона Куліша.

Внесок до національної біографістики В.Б. Антоновича. Біографічні дослідження Наукового товариства імені Шевченка. М.С. Грушевський. О. Лазаревський. В. Модзалевський.

Тема 3.3. Історико-біографічні дослідження в Україні: від часів національно-визвольних змагань до початку ХХІ ст.

Історико-біографічні дослідження в Україні в 1920 – на початку 1950 роки. Постійна комісії для складання Біографічного словника українських діячів. Серія «Біографічна бібліотека». Вплив тоталітарного режиму на розвиток біографістики в Україні.

Хрущовська відлига і активізація біографічних досліджень. Біографічні словники 1960 – 1970 рр. П. Ротач. Серії літературних та науково-популярних біографій «Життя славетних», «Уславлені імена». «Закриття» у 1970 – 1980 роки національної тематики історичної біографістики. Розвиток історичної біографістики у кінці 1980 – на початку 1990 років.

Сучасний стан історичної біографістики в Україні. Біографічні праці про діячів Київської Русі М.Ф. Котляра, П.П. Толочка та інших. Діячі Козаччини у працях В.А. Смолія, В.С. Степанкова, Ю.А. Пінчука. «Поверненні імена». Розвиток грушевськознавства. Діяльність Інституту біографічних досліджень.

3. Заплановані види навчальної діяльності та методи навчання

З навчальної дисципліни в навчальному плані набору студентів поточного року та додатку до нього заплановано наступні види:

- з навчальних занять: лекції, семінарські заняття
- з індивідуального завдання: *реферат*

Основні методи навчання²

Також під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються наступними методами і технологіями:

1) методи проблемного навчання (проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий (евристична бесіда) і дослідницький метод);

2) особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія, експрес-конференція, круглий стіл);

3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять). Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-семінар).

Курс навчальної дисципліни «Українська історична біографістика» розроблений на основі принципу конструктивного вирівнювання, що дає змогу передбачити необхідні навчальні завдання й активності, потрібні аспірантам для досягнення очікуваних результатів навчання, а потім спроектувати навчальний процес так, щоб максимально збільшити можливості здобувачів досягти бажаних результатів. У центрі освітнього процесу перебуває аспірант – суб'єкт навчання і майбутній науковець.

Під час навчання і для взаємодії з аспірантами застосовуються стратегії активного навчання, які визначаються такими методами і технологіями:

- на **лекціях** застосовується пояснювально-ілюстративний метод, який дає аспірантам змогу отримати знання з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник (презентацію) в «готовій» формі. Вони сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворювального) мислення. Цей метод дає змогу передавати аспірантам великий масив інформації.

Також на лекціях активно застосовується метод проблемного викладення матеріалу. Під час заняття педагог ставить проблему, формулює пізнавальне

² Активні методи навчання у вищому навчальному закладі / М. Дяченко-Богун // [Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.](#) - 2014. - Вип. 14. - С. 74-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2014_14_14

завдання на основі різних джерел і засобів та показує спосіб рішення завдання. Зі свого боку аспіранти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки педагога.

- на **семінарських заняттях** застосовується частково-пошуковий (евристична бесіда) і дослідницький методи тому, що вони допомагають в організації активного пошуку рішення, висунутого під час навчання, і виконання пізнавальних завдань. Під час занять аспіранти самостійно вивчають літературу, джерела й виконують інші пошукові завдання. Ці методи дають змогу активізувати мислення здобувачів, викликають їхню зацікавленість до пізнання.

Під час навчання ще застосовуються особистісно-орієнтовані (розвивальні) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія). Також використовуються інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відеопідтримки навчальних занять).

3.1 Лекційні заняття

З дисципліни рекомендується проведення 11 /12 лекційних занять. на яких планувати проведення експрес контролів.

Студенти об'єднуються у лекційні потоки.

На лекціях розглядаються ключові теоретичні питання дисципліни, закладається підґрунтя для підготовки до семінарських занять, виконання самостійної роботи.

Приблизна тематика лекційних занять

№ п/п	Назва теми лекційного заняття
1	Біографістика як галузь історичної науки: методологічні основи.
2	Історія та історіографія біографічного жанру в Західній Європі. Історична біографістика на Сході.
3	Витоки біографістики як історико-біографічного напрямку в Росії наприкінці XVIII –на початку XX ст.
4	Розвиток теоретико-методологічних основ історико-біографічних досліджень у СРСР
5	Історичні види біографії в українських землях від Середньовіччя до XIX ст.
6	Зародження історико-біографічних досліджень та їх розвиток в Україні у XIX – на початку XX ст
7	Історико-біографічні дослідження в Україні: від часів національно-визвольних змагань до початку XXI ст.

3.2. Семінарські заняття

З дисципліни рекомендується проведення 7 / 11 семінарських занять на яких планувати проведення модульної контрольної роботи.

Семінарські заняття проводяться у навчальних групах чисельністю 8-10 студентів.

Семінарські заняття мають за мету розвиток у студентів уміння працювати з історичними джерелами, навчально-методичною, історичною та суспільно – політичною літературою, готувати виступи, формулювати і відстоювати власну позицію, приймати активну участь у дискусії в тому числі підготовка тез (під керівництвом викладача) до виступу на відповідних секціях під час проведення студентських науково-практичних конференцій

Приблизна тематика семінарських занять

№ п/п	Назва теми семінарського заняття
1	Біографістика як галузь історичної науки: методологічні основи
2	Історія та історіографія біографічного жанру в Західній Європі. Історична біографістика на Сході
3	Розвиток теоретико-методологічних основ історико-біографічних досліджень у Росії та СРСР
4	Жанри біографістики в Україні від Середньовіччя до XIX ст
5	Історико-біографічні дослідження в Україні у XIX – на початку XX ст.
6	Історична біографістика в українській історичній науці XX - початку XXI ст

3.3. Індивідуальне завдання

З навчальної дисципліни рекомендовано проведення індивідуального семестрового завдання у формі *реферату*.

Метою підготовки реферату є поглиблене вивчення актуальних для фахівців-істориків проблем наукової теорії та методології історії.

Приблизна тематика (реферату):

1	Історико-літературна біографія як жанр біографістики.
2	Особливості «життя» як біографічного твору.
3	Життєпис античного періоду.
4	Біографічні праці Плутарха.
5	Гай Светоній Транквіл як біограф римським імператорів.
6	Внесок афінського історика Фукідида у становлення античної біографістики.
7	Світські біографії в середньовічній Західній Європі.
8	Твори Джорджо Вазарі як явище біографіки XVI ст.
9	Розвиток біографіки як напряму історичних досліджень в Росії у XVIII ст.

10	Внесок В.Й. Ключевського та С.М. Соловйова у розвиток біографічних досліджень у Росії.
11	Серія "ЖЗЛ" та її значення для розвитку біографічних досліджень.
12	Наукова біографічна дискусія 60-70-х років в СРСР.
13	Біографічні праці Є.В. Тарле: внесок вченого в історичну біографістику.
14	Політична біографія в Росії в 90-х роках ХХ ст. як історіографічне явище.
15	Внесок М.І. Костомарова в становлення історичної біографістики в Україні.
16	Діяльність Постійної комісії для складання Біографічного словника українських діячів ВУАН.
17	Біографії діячів української науки в 1920-1930 роках: сучасний стан проблеми.
18	Сучасна українська історична біографістика козацького періоду.
19	Сучасні біографічні дослідження життя і творчості М. Грушевського.
20	Біографії діячів української культури 1920-1930 років.
21	Сучасні біографії В.І. Леніна.
22	Біографічні праці про Й. Сталін: сучасна історіографія.
23	Біографії політичних діячів радянської України 1920-1930 років.
24	Біографії політичних діячів радянської України 1950-1980 років

4. Оцінювання результатів навчання

З навчальної дисципліни семестрова атестація проводиться у виді екзамену.

Екзамен приводиться письмово (усно).

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна рейтингова система і університетська шкала оцінювання.

Для діагностики успішності навчання аспірантів рекомендується застосовувати **екзаменаційний** білет.

Екзаменаційний білет складається із двох проблемних питань.

На екзамені аспіранту не дозволяється користуватись додатковим матеріалом (обладнанням).

Зразок екзаменаційного білету та завдання до нього додаються в додатку «Діагностика результатів навчання» (додаток А).

5. Рекомендована література

5.1.Базова:

1. Історія України: Джерельний літопис. – К.: КВІЦ, 2012. – 832 с.
2. Історія України від найдавніших часів до сьогодення: збірник док. і матеріалів / За заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. — К.; Чернівці : Книга ХХІ, 2008. — 1100 с.
3. Історія України: Хрестоматія: у 2-х ч. — Вид. 2-ге перероб. і доп. / Упор. С. М. Клапчук (керівник), Б. І. Білик, Ю. А. Горбань та ін. — К. : ІЗМН, 1996. — Ч. 1. —

372 с.; Ч. 2. — 336 с.

4. Історія України (соціально-політичні аспекти): Хрестоматія / Автор-упорядник С. О. Костишева. — К. : НТУУ «КПІ», 2009. — 338 с.

5. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Станом на 1 жовтня. 2011р. — Х. : Фактор, 2011. — 128 с.

5.2. Додаткова:

6. „Мрії вистраждані життям...”: до 145-ї річниці з дня народження Б.Д. Грінченка: кол. монографія.-Ч. 1-2. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2009.

7. Валеvский АЛ. Основания биографии. - Киев, 1993.

8. Вильсон А. Биография как история. - М, 1970.

9. Моруа А. Современная биография // Прометей. - 1968. - № 5.- С. 394-413.

10.Петровская И. Ф. Биография: Введение в науку и обозрение источников биографических сведений о деятелях России 1801-1917 годов. — СПб.: Logos, 2003.

11.Сент-Бев Ш. Литературные портреты: Крит. очерки.- М., 1970.

12.Стоун И. Биографическая повесть: Лекция, прочитанная в Оксфорд. ун-те // Прометей. - 1966. -Т. 1.- С. 334- 345.

13.Українська біографістика: збірник наукових праць / НАН України, Ін-т біографічних досліджень . – Київ : Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. - Вип. 1-9. – 1996-2013.

14.Українська історична біографістика: забуте і невідоме. Ч.1/ За ред. проф. М.М. Алексієвця.- Тернопіль: "Лілея", 2005.- 352 с.

15.Хубач В. Биография и автобиография: проблемы источника и изложения. - М., 1970.- С. 3-4.

16.Чишко В.С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. – К.: БМТ, 1996. – 240 с.

17. Аверинцев С.С. Плутарх и античная биография. - М., 1966.

18. Академік Микола Іванович Петров, 1840-1921: Біобібліографія / Упоряд. В.Л. Микитась, Н.Д. Микитась. - К, 1994.- 80 с.

19. Б. Грінченко - М. Драгоманов. Діалоги про українську національну справу / Упоряд. А. Жуковський. - К., 1994.

20. Беленький И.Л. Биография как историко-культурная проблема // Историческая биография.- М., 1990.

21. Берман Б.И. Читатель жития (Агиографический канон русского средневековья и традиции его восприятия) // Художественный язык средневековья.- М., 1982.- С. 159-183.

22. Биография как историческое исследование // История СССР.- 1970.- № 4.- С. 231-242.

23. Білокінь Сергій. В обороні української спадщини: історик мистецтва Федір Ернст / НАН України; Інститут історії України. Центр культурологічних студій; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. — К., 2006. — 356с.

24. Буллок А. Гитлер и Сталин: Жизнь и власть: Сравнительное жизнеописание: В 2 т. Пер. с англ.- Смоленськ, 1994.
25. Василенко Костянтин Прокопович. Статті, спогади, листування: В 2 ч. / НАН України; Інститут історії України / В.О. Горбик (відп.ред.), І.Г. Каліберда (упоряд.), Л.Д. Федорова (упоряд.). — К., 2002. — 270с. : іл.; К., 2002. — 368с. — Бібліогр.: с. 302-303.
26. Верстюк Владислав Федорович, Осташко Тетяна Сергіївна. Діячі Української Центральної Ради: Бібліогр. довідник / НАН України; Український міжнародний комітет з питань науки і культури. — К., 1998. — 255с.
27. Видатні вчені Національної академії наук України. Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського (1918-19980. Путівник / Украсади О.С. Боляк, Т.І. Воронкова, С.Г. Даневич та ін. — К., 1998. — 308 с.
28. Винокур Г. Биография и культура.- М., 1927.
29. Владимирский-Буданов М.Ф. Биографический словарь профессоров и преподавателей Университета св. Владимира (1834-1884) / Сост. и изд. под ред. орд. проф. В.С. Иконникова. - Киев, 1884.
30. Волкогонов Д. Ленин : Полит. портр. : В 2 кн.- М., 1994.
31. Волкогонов Д. Семь вождей: Галерея лидеров СССР : В 2 кн.- М., 1995.- Кн. 1: Владимир Ленин, Йосиф Сталий, Никита Хрущов; Кн. 2: Леонид Брежнев, Юрий Андропов, Константан Черненко, Михаил Горбачов.
32. Волкогонов Д. Троцкий : Полит. портр. : В 2 кн.- М., 1994.
33. Володарі гетьманської булави: історичні портрети / Авт. передм. В.Смолій. - К., 1995.
34. Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. [Текст]. Кн. 2: Листування: Д–Я. Ч. 2: О–Я / НАН України, Нац. б-ка України імені В.І. Вернадського, Ін-т історії України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В.І. Вернадського, РАН, Архів; ред. кол.: А.Г. Загородній, О.С. Онищенко (голова), В.А. Смолій [та ін.]; уклад.: О.С. Онищенко, В.Ю. Афіані, Л.А. Дубровіна [та ін.]. — К., 2012. — 692 с.— (Вибрані наук. пр. акад. В.І. Вернадського, т. 2, кн. 2, ч. 2).
35. Волхова ГЛ. Серия биографий "Жизнь замечательных людей" // Вопр истории.-1965.- № 5.
36. Вороненко В.В., Кістерська Л.Д., Матвєєва Л.В., Усенко І.Б. Микола Прокопович Василенко. - К., 1991. - 267 с.
37. Гаспаров М.Л. Светоний и его книга // Светоний Т. Жизнь двенадцата Цезарей.- М., 1990.- С. 224-240.
38. Гладков А. Па полях книги Андре Моруа "Типы биографий" // Прометей. - 1968.- № 5 - С. 396-397.
39. Горліс-Горський, Юрій. «Ми ще повернемося!». Спогади. Повість. Поезії. Документи. Листування / Р.М. Коваль. Бібліотека Історичного клубу «Холодний Яр». — Київ: Історичний клуб «Холодний Яр»; Вінниця: ДП «державна картографічна фабрика», 2012. — 432 с. — (Серія «Отаманія ХХ століття». - - Кн. 5).

40. Д.І. Донцов. Рік 1918, Київ: Документально-художнє видання / Упоряд.: К.Ю. Галушко. – К.: Темпора, 2002. – 208 с.
41. Даниленко Олександр Вікторович, Іваницька Лілія Василівна, Коцур Анатолій Петрович, Горбань Т. Ю., Коцур Г. Г. Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / Анатолій Петрович Коцур (ред.), Н.В. Терес (ред.). — К. : Книги-XXI, 2007. — 464с.
42. Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури / 2-ге вид., виправл. й доповн. – Львів: Львівське відділення ІУАД ім.. М.С. Грушевського НАНУ / Літературна агенція «Піраміда», 2007. – 808 с.
43. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Вступ. ст. А.Ф. Лосева ; Пер. М.Л. Гаспарова.- М., 1979.
44. Епістолярна спадщина академіка Д.І.Яворницького / Дніпропетровський історичний музей ім. Д.І.Яворницького / Н.І. Капустіна (ред.)Світлана Вікторівна... Абросимова (уклад.). — Д. : Гамалія, 1997. - Вип. 2 : Листи діячів культури до Д.І.Яворницького. — Д. : Гамалія, 1999 — 460с.
45. Епістолярна спадщина академіка Д.І.Яворницького / Дніпропетровський історичний музей ім. Д.І.Яворницького / Світлана Вікторівна... Абросимова (уклад.). — Д. : Гамалія, 1997. - Вип. 4 : Листи Д.І.Яворницького до діячів науки і культури. — Д. : Гамалія, 2005 — 500с.
46. Єфремов С.О. Щоденники, 1923-1929. – К.: ЗАТ «Газета «РАДА», 1997. – 848 с.: іл. – (Серія «Мемуари»).
47. Историки Греции. Геродот, Фукидид, Ксенофонт / Пер. с древнегреч., сост. и подгот. Т. Миллер. - М., 1976.
48. Ісаєвич Я.Д. Біографічний словник - національний пріоритет // Українська біографістика. - К., 1996.- Вип. 1.- С. 7-9.
49. Історія України в особах ХІХ-ХХ ст. - К., 1995.
50. Історія України в особах ІХ-ХVІІІ ст. - К., 1993.
51. Кедров Б.М. Достоверное и недостоверное, вероятное и невероятное в биографии ученых // Человек науки.- М., 1974.- С. 60 67.
52. Києво-Печерський патерик.- К., 1991.
53. Клибанов А.И. История и биография // Вопр. истории. - 1970. - № 4. (Доповідь на круглому столі з питань історії та біографії).
54. Ключевский В.О. Древнерусские жития святых как исторический источник.- М., 1988. - Репр. изд.
55. Костомаров Н.И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей.- М., 1990.- Т. 1-3.
56. Котляр М.Ф, Смолій В.А. Історія в життєписах / Пер. з рос. М.Г. Сидячепко. - К., 1994,- 328 с. Вид. рос. мовою 1990 р.
57. Кошиць О. Спогади. – К.: Рада, 1995. – 387 с.
58. Кримський Агатангел Юхимович. Епістолярна спадщина Агатангела Кримського (1890-1941): в 2 т. / НАН України; Інститут сходознавства ім. А.Кримського / О.Д. Василюк (відп.ред.) — К., 2005. — (Серія "Наукова спадщина сходознавців").

59. Кріпацька інтелігенція: український вимір (XVIII – початок ХХ ст.). Біобібліографічний словник. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2013. – 111 с.
60. Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20-50-х років ХХ ст. - К., 1998.
61. Кульчицький Станіслав Владиславович, Солдатенко Валерій Федорович. Володимир Винниченко. — К. : Видавничий дім "Альтернативи", 2005. — 376с.
62. Лихачов Д.С. Человек в литературе Древней Руси // Избр. соч. : В 3 т.- Л., 1987.- Т. 3.- С. 97-104.
63. Ляпустина Е.В. История Римского государства в биографиях политических деятелей I в. до н. з.- I в. н. з. // Историческая биография.- М., 1990.- С. 37.
64. М.С. Грушевський. Щоденник (1888-1894 рр.) / Упор. Л. Зашкільняка. – К., 1997. - 262 с.
65. Марочко Василь І. Зачарований Десною: Історичний портрет Олександра Довженка. — К. : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2006. — 285с.
66. Матяш Ірина Борисівна. Катерина Грушевська: Життя і діяльність. — К. : Україна, 2004. — 240с. — (Життя видатних людей).
67. Мельниченко Володимир. Михайло Грушевський: "Я оснувався в Москві, Арбат 55". — М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2005. — 448с.
68. Микола Федотович Біляшівський (1867-1926): біобібліогр. покажчик / Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури / Т.І. Ківшар (відп.ред.), А.Ф. Примак (авт.-уклад.). — К. : [ХІК], 2009. — 51с.
69. Михайло Грушевський і Асасіетія: Ідея та змагання. - К., 1993.
70. Наркирьер Ф. Андре Моруа: Очерк творчества. - М., 1974.
71. Нечкина М.В. Василий Осипович Ключевский. - М., 1974.
72. Ніколенко В. Біографії в порівняннях: Літературознавчий нарис. Дніпропетровськ, 2001.
73. О.Ф. Кістяківський. Щоденник. (1874-1879). У 2-х томах. Т.1. 1874-1879. – К.: Наукова думка, 1994. – 648 с.; Т.2. – (1880-1885). - К.: Наукова думка, 1995. – 584 с.
74. Олександр Матвійович Лазаревський (1834—1902): Матеріали до біобібліографії / Упоряд. І.М. Забіяка; Передм. І.Л. Бутича. - К., 1994.
75. Олена Михайлівна Апанович : Бібліогр. покажч.: До 75-річчя від дня народження і 50-річчя наук, діяльності / Упоряд. С. Даневич; Авт. вступ, ст. Л. Дубровіна. - К., 1994.
76. Пиріг Р.Я. Життя Михайла Грушевського. Останнє десятиліття (1924—1934). - К., 1993.
77. Плутарх. Порівняльні життєписи. / Пер. з давньогрецької Й. Кобова та Ю. Цимбалюка; Передм. Й. Кобова. – К.: Дніпро, 1991. – 440 с. іл. /Життєписи/
78. Плутарх. Сравнительные жизнеописания: В 3 т.- М., 1961-1964.
79. Полонська-Василенко Н.Д. Київ часів М. Зерова та П. Филиповича // Хроніка

2000. - К., 1993.

80. Пристайко Володимир Ілліч, Шаповал Юрій Іванович. Михайло Грушевський і ГПУ-НКВД: Трагічне десятиліття:1924-1934 / НАН України; Українське історичне товариство / Іван Ільєнко (відп.ред.). — К.: Україна, 1996. — 335с.
81. Рабинович Е.Г. К вопросу о возникновении античной биографической традиции // Традиции и новаторство в античной литературе. - М., 1982. - Вып. 2. - С. 157-165;
82. Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки). - К., 1991.
83. Светоний Т. Жизнь двенадцати Цезарей.- М., 1990.
84. Сент-Бев Ш. Шатобриан в оценке одного из близких друзей в 1803 году (Определение «биографического метода») // Зарубежная эстетика и теория литературы. Трактаты, статьи, эссе. - М., 1987.
85. Смолій В.А. Степанков В.С. Богдан Хмельницький. Хроніка життя та діяльності. - К., 1994.
86. Солдатенко Валерій Федорович. Винниченко і Петлюра. Політичні портрети революційної доби / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса. — К.: [Світогляд], 2007. — 621с.,
87. Солдатенко Валерій Федорович. Георгій Пятаков: миттєвості неспокійної долі. — К.: Світогляд, 2004. — 332с. — ISBN 966-9336-027*.
88. Солдатенко Валерій Федорович. Незламний. Життя і смерть Миколи Скрипника. — К.: Пошуково-видавниче агентство "Книга Пам'яті України", 2002. — 352с. — Бібліогр.: с. 271-314. — ISBN 996-7605-06-4.
89. Солдатенко Валерій Федорович. Три Голгофи: політична доля Володимира Винниченка. — К.: Світогляд, 2005. — 350с.
90. Соловьев Э.Ю. Биографический анализ как вид историко-философского исследования // Вопр. философии.- 1981.- № 7, - С. 126; № 9.- С. 132-145.
91. Стройнова М.Е. Современные биографии Наполеона // Историческая биография. - М., 1990.- С. 58-102.
92. Сьюард Д. Наполеон и Гитлер. Сравнительная биография : Пер. з англ.- Смоленск, 1995.
93. Утченко С.Л. Цицерон и его время.- М., 1986.- С. 320.
94. Фест И. Гитлер. Биография: В 3 т.: Пер. с нем. - Пермь, 1993.
95. Чикаленко Євген Харлампійович. Щоденник 1919-1920 / Українська вільна академія наук у США. Історична секція ; НАН України; Інститут історії України ; Дослідний ін-т новітньої історії України (Філадельфія) / Владислав Верстюк (ред.), Марко Антонович (ред.). — К.; Нью-Йорк: Видавництво ім. Олени Теліги, 2005. — 639с.
96. Чикаленко Євген. Щоденник: У 2 т. — К.: Темпора, 2004. — (Vita Memoriae).
97. Чишко В.С. Проблеми підготовки Українського біографічного словника: історія і сучасність // Українознавство в розбудові держави. - К., 1994.- С. 349-352.
98. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму. – Львів: Тріада плюс, 2010. – 228 с.
99. Шаповал Юрій Іванович, Верба Ігор Володимирович. Михайло Грушевський.

- К.: Видавничий Дім "Альтернативи", 2005. — 352с.
100. Эрикссон З. Г. Молодой Лютер: Психо-аналит. ист. исслед. Пер. с англ.— М., 1996.
101. Яворницький Д.І. Іван Дмитрович Сірко. - Дніпропетровськ, 1990.

5.3. Інформаційні ресурси

Режим доступу:

1. I - V звіти про Чишківські читання, проведені Інститутом біографічних досліджень НБУВ України :

http://www.nbuv.gov.ua/new/2009/06_chyschko.html

http://www.nbuv.gov.ua/new/2008/06_chyschko_zvit.html

http://www.nbuv.gov.ua/new/2007/06_chyschko_zvit.html

http://www.nbuv.gov.ua/new/2006/06_chyschko_zvit.html

http://www.nbuv.gov.ua/new/2005/06_chyschko_zvit.html

ДІАГНОСТИКА
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
з навчальної дисципліни
«Українська історична біографістика»

Зразок екзаменаційного білету

(Форма N Н-5.04)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти _____ **третій (освітньо-науковий)** _____
(назва ступеня)

Спеціальність **032 Історія та археологія** _____
(код і назва напрямку підготовки)

Освітня програма **Історія та археологія** _____
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна **Українська історична біографістика** _____
(назва)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1 *Питання з I блоку питань*

2 *Питання з II блоку питань*

Затверджено на засіданні кафедри **Історії** _____
(назва кафедри)

Протокол № _____ від « _____ » 20____ р.
» _____

Завідувач кафедри _____ **Костишева С.О.** _____
(підпис) (Прізвище та ініціали)

ПИТАННЯ для формування екзаменаційних (залікових) білетів *

Питання I з блоку питань

1. Біографічні джерела. Історія та класифікація біографічних джерел.
2. Біографія як вид літературної та наукової творчості.

3. Біографія як історичне джерело та історіографічне явище.
4. Житіє як вид біографічного жанру.
5. Методологічні особливості історико-біографічних досліджень.
6. Біографічна традиція в Західній Європі від античності до XIX ст.
7. Історична біографістика в європейських країнах XIX - початку XX ст.
8. Нові течії біографічних досліджень та їх розвиток в Західній Європі у XX – XXI ст.
9. Біографічна традиція на Сході в давнину та Середньовіччя.
10. Розвиток різних жанрів біографії у країнах Сходу у XIX – на початку XXI ст.
11. Становлення біографістики в Росії наприкінці XVIII – на початку XX ст.
12. Розвиток радянської біографістики у 20 - 60-ті роки XX ст.
13. Теоретичні питання історичної біографії у дискусіях радянських істориків та істориків у 60 - 70-х роках XX ст.
14. Нові явища в біографічних дослідженнях у 80 - 90-х роках XX ст.
15. Зміни у розвитку біографічних досліджень в кінці XX – на початку XXI ст.

Питання II з блоку питань

16. Біографічні відомості козацьких літописів.
 17. Історичні види біографії в українських землях від Середньовіччя до XIX ст.
 18. Зародження історико-біографічних досліджень та їх розвиток в Україні у XIX – на початку XX ст.
 19. Історико-біографічні дослідження в Україні в 1920 – на початку 1950 роки.
 20. Діяльність Постійної комісії для складання Біографічного словника українських діячів.
 21. Вплив сталінського тоталітарного режиму на розвиток біографістики в Україні.
 22. Хрущовська відлига і активізація біографічних досліджень в Україні.
 23. Біографічні словники 1960 – 1970 рр.
 24. Серії літературних та науково-популярних біографій «Життя славетних», «Уславлені імена».
 25. «Закриття» у 1970 – 1980 роки української національної тематики історичної біографістики.
 26. Розвиток історичної біографістики у кінці 1980 – на початку 1990 років.
 27. Сучасний стан біографічних досліджень в Україні.
 28. Біографічні праці про діячів Київської Русі М.Ф. Котляра, П.П. Толочка та інших.
 29. Діячі Козаччини у працях В.А. Смолія, В.С. Степанкова, Ю.А. Пінчука.
- Діяльність Інституту біографічних досліджень

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНУ КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий)

спеціальність 032 Історія та археологія

Освітня програма Історія

форма навчання Денна

Навчальна дисципліна Українська історична біографістика

Модульна контрольна робота № _____

1...13

Викладач

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

1. Поширення писемності в українських землях та біографічний жанр.
2. Біографічна оповідь та біографічний портрет у літописах.
3. Розвиток біографічного писання у козацькі часи.
4. «Щоденники» козацької старшини як автобіографічний жанр.
5. Поява біографічних досліджень в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.
6. Діяльність Тимчасової комісії для розгляду стародавніх актів.
7. «Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей» М.І.Костомарова.
8. Художні біографії Пантелеймона Куліша.
9. Внесок до національної біографістики В.Б. Антоновича.
10. Біографічні дослідження Наукового товариства імені Шевченка.
11. Історико-біографічні дослідження в Україні в 1920 – на початку 1950 роки.
12. Постійна комісія для складання Біографічного словника українських діячів. Серія «Біографічна бібліотека».
13. Вплив тоталітарного режиму на розвиток біографістики в Україні.
14. Хрущовська відлига і активізація біографічних досліджень.
15. Біографічні словники 1960 – 1970 рр. Серії літературних та науково-популярних біографій «Життя славетних», «Уславлені імена».
16. «Закриття» у 1970 – 1980 роки національної тематики історичної біографістики.
17. Розвиток історичної біографістики у кінці 1980 – на початку 1990 років.
18. Сучасний стан історичної біографістики в Україні.
19. Біографічні праці про діячів Київської Русі М.Ф. Котляра, П.П. Толочка та інших.
20. Діячі Козаччини у працях В.А. Смолія, В.С. Степанкова, Ю.А. Пінчука.